

דף יא

'אמר רב הונא: קפצה וראתה... אלא לקפיצות. והתניא כל שתקבענה מחמת אונס אפילו כמה פעמים לא קבעה וסת, מאי לאו לא קבעה וסת כלל. לא, לא קבעה וסת לימים לחודייה ולקפיצות לחודייהו אבל קבעה לה וסת לימים ולקפיצות'. לפרש"י והר"ז"ה, לדברי רב הונא קובעת האשה וסת לקפיצות לבדן, שאם קפצה שלש פעמים [בימים שונים כגון ראשון חמישי ושבתי. ריטב"א ועוד] וראתה בהן, הרי בכל זמן שתקפוץ היא בחזקת רואה.

ומה שלא תרצו בגמרא הברייתא 'לא קבעה' לימים, אבל קבעה לקפיצות לבדן (כן הקשו הראשונים) – כי ודאי הברייתא אינה יכולה להתפרש כן, שאם מדובר בברייתא בשקפצה בימים שונים, הלא אין צריך לומר כלל שלא קבעה לימים – שהרי אין כאן ימים קבועים. אלא ודאי מדובר בקופצת בימים מסוימים כגון בימי ראשון, ועל כן הוצרכנו לפרש שקובעת לימים ולקפיצות (רשב"א).

ומה ששאלו על דברי רב הונא 'למאי אילימא לימים' – לפי אפשרות זו אכן יתפרשו דברי רב הונא שראתה ביום קבוע כגון בימי ראשון, אבל לפי האמת רב הונא דיבר בימים שונים וקובעת לקפיצות ללא ימים (ריטב"א).

ואולם דעת התוס' ור"ח וראב"ד ורמב"ן ורשב"א שאין האשה קובעת לקפיצות כלל [והוא הדין לשאר סיבות חיצוניות, כגון אכילת דבר חריף וכד' – גם זה בכלל 'מחמת אונס', לדעת כמה מהראשונים], אלא לימים ולקפיצות, ובוזה דיבר רב הונא.

ואפשר שאף לפרש"י למסקנא חוזרים אנו מהפירוש הראשון בדברי רב הונא, שלא דיבר אלא בקפיצות וימים אבל לקפיצות לבדן אינה קובעת. כן פירש הר"ן בדעתו. ודלא כשיטת הר"ז"ה.

'כגון דקפיץ בחד בשבת וחזאי וקפיץ בחד בשבת וחזאי...' – אין הכוונה לאחד בשבת הבא, שהרי בתוך ימי זיבתה הוא ואין האשה קובעת וסת בתוך ימי זיבה, אלא כגון באחד בשבת של השבת הרביעית. או אפשר שלסימן בעלמא נקט 'אחד בשבת' ועיקר הכוונה לראיות בזמנים מסודרים כגון בתאריך מסוים (עפ"י ראשונים).

לפי הפירוש השני [שנקטוהו כמה ראשונים], אין לנו מקור כלל לקביעת וסת לימות השבוע, כי כוונת הגמרא רק לדוגמא בעלמא לקביעת וסת. אך גם אם ננקוט 'באחד בשבת' כפשוטו (וע' גם בתוס' ב"ק לו ובראשונים להלן סד), אין לנו מקור מהגמרא אלא באופן הרגיל, כגון שראתה בימי א' של השבוע השלישי או הרביעי, אבל לא ברואה שלש פעמים בימי א' רצופים. ואולם דעת הפרישה (קפט, ח) הגר"ז בשו"ע שלו שגם בזה קובעת וסת. אם כי משאר פוסקים אין נראה שנקטו כן. וקרוב לומר שגם לפי שיטת הגר"ז, אין הכרח לומר שיהא לוסת כזו כל דיני וסת קבועה, שאם עקרתו פעם אחת ולא קבעה וסת אחרת ושוב ראתה ביום ראשון – חוזרת לוסתה הקודמת, אלא נראה שאינה חוששת שוב ליום א' (עפ"י שבט הלוי ח"ט קעט).

'...תבדוק דלמא קבעה לה וסת? אמר לך רבי יוחנן: כי אמינא אנא היכא דחזיתיה ממעין סתום, אבל חזיתיה ממעין פתוח לא אמרי'. מבואר כאן שכשם שאינה קובעת וסת בתוך ימי נדתה כשרואה ממעין פתוח, כך אינה צריכה לחוש לאותו יום לבדוק עצמה.

ועוד מוכח שהקובע את זמן הוסת הוא היום שבו החלה לראות ולא שאר הימים שממשיכה לראות בהם, הן לענין פרישה מבעלה בעונת הוסת הן לענין עקירת הוסת – כי אם אכן מתחשבים גם בימי המשך, בדין היה לה לבדוק בימי נדתה, לראות אם היא ממשיכה לראות [בשפיעה או אף בזילוף] כדי לדעת מתי ימי וסתה. ומכך שאמרו שאינה צריכה בדיקה הרי משמע שאין נפקותא בהמשך הימים לענין עונת הוסת (ריטב"א ועוד. וע"ע באריכות בספר מי נדה).

(ע"ב) 'לא שנו אלא שלא פסקה מחמת תשמיש...' ואם תאמר, אם כן מדוע לא נצריכנה בדיקה כדי שתדע אם פסקה אם לא? ויש לומר שלא מצינו בדיקה כזאת שאינה מועילה לטמאותה עתה אלא רק בשביל שאם תראה אחרי כן תהא טמאה [מלבד כדי לקבוע לה וסת, מצינו בגמ' לעיל שיש להצריכה בדיקה] (תוס' הרא"ש).

ובחוות דעת (סוס"י קפו) כתב להוכיח מחמת קושיא זו שבתולה שנישאה ולא בדקה פעם אחת בשעת תשמיש, אם תראה אח"כ דם לאחר תשמיש, שוב אינה תולה בבתולים. ועל כן בדיקה זו בעצם אינה מועילה אלא לתקנת עצמה אבל אין שייך לחייבה בדבר, שהרי גם אם לא תבדוק יהא דינה כאילו בדקה ומצאה שהפסיקה.

אמנם בתוס' הרא"ש מבואר שהבדיקה אכן מועילה לטמאה אחר כך, הרי משמע שאם לא תבדוק תהא טהורה. [ודברי התוס' הרא"ש לא היו לנגד עיני החו"ד, שלא נתגלה הספר בימיו. ואין ספק שאילו היה רואה דבריהם היה חוזר בו] (עפ"י אבני נזר יו"ד ריט רמה, ועע"ש כמה חילוקי דינים בדבר).

'לא שנו אלא באשה עסוקה בטהרות, דמגו דבעיא בדיקה לטהרות בעיא נמי בדיקה לבעלה...' הטעם שהצריכו בדיקה לטהרות יותר מלבעלה, והלא לענין בעלה הוא איסור חמור שיש בו חיוב כרת – אולי מכך שראינו שהתורה חששה לענין טהרות ביותר, שהרי כמה כפרות יש שהן באות רק על טומאת מקדש וקדשיו – שעירי חטאות של ציבור, ואף של יוהכ"פ – לכן החמירו חכמים בטהרות לחוש להם יותר.

טעם נוסף (מהרמ"מ בוכוואלד); בראיה ללא הרגשה, אעפ"י שלא נעשית נדה מדאורייתא, הלא הדם עצמו טמא מדאורייתא ואם כן גם האשה טמאה בטומאת מגע, לכן לענין טהרות יש כאן איסור דאורייתא גם אם יצא דם ללא הרגשה, ואילו לבעלה – מדרבנן (עפ"י אגרות משה יו"ד ח"ד יד – לסי' קפוא).

גם לפי דעת האומרים שהמוצאת דם ע"י בדיקה הריהי נדה דאורייתא אף ללא הרגשה (כן נוקטים הרבה פוסקים עפ"י לשון הרמב"ם איסו"ב רפ"ט. ע' חוות דעת קצ; סדרי טהרה קפג. וכן נקט בשבט הלוי ח"ט קפא לעיקר), זהו רק משום חשש שמא בגלל הכנסת העד וכד' לא שמה לב להרגשה, אבל כאן אין חוששים לכך, שמא היתה הרגשה וטענה, אלא החשש הוא שמא יצא דם בלא הרגשה כלל, הלכך אין בזה איסור דאורייתא.

דף יב

'מהו שתבדוק עצמה לבעלה.' לשיטת הרמב"ם (ורבנו שמחה. ע' בהגהות מיימוניות איסו"ב ד, טז), מדובר כאן בבדיקה שלאחר תשמיש, ואמרו שלא תבדוק בסמוך כדי שלא יהא לבו נוקפו. אבל לפני תשמיש, אעפ"י שאינה חייבת לבדוק כשאינה עסוקה בטהרות – מנהג הצנועות לבדוק. ואף לאחר תשמיש כתב הרמב"ם שצריכה לבדוק לאחר זמן [בענין שאם תראה לא יתחייבו אשם תלוי, וכדלהלן], וכן האיש בודק אצלו – כי שמא ראתה דם מחמת שמש ולא הרגישה. ורש"י ותוס' ושאר מפרשים לא נקטו כן, אלא בין לפני תשמיש בין לאחר תשמיש לא תבדוק, ואין רוח חכמים נוחה בבדיקה זו. וכן נקטו הפוסקים להלכה (עפ"י רמב"ן וש"ר).

'אם כן לבו נוקפו' – אם תבדוק עצמה לפני תשמיש ותגיה עד הבדיקה עד למחר לראותו, ובינתים אינם יודעים אם טמאה היא (כן מתפרש עפ"י שיטת רש"י להלן טז, שבבדיקה סמוכה לתשמיש אין צריך לראות העד